

KISS PÉTER

Gyökössy Endre, a „mégis” embere

Huszonöt éve hunyt el
a Magunkról magunknak szerzője

ABSZTRAKT

Az írás Gyökössy Endre református lelkész, pszichológus Magunkról magunknak című, először 1976-ban megjelent, a maga korában úttörő jelentőségű könyvét mutatja be. Gyökössy alapján a lelkipásztori és a lelkigondozói tevékenység egységének fontosságát, pszichoterápia és egyházi lelkigondozás különbségét hangsúlyozza, továbbá a pszichológiai ismeretek egyházi környezetben és a felebaráti viszonylatban való alkalmazásának kérdéseit mérlegeli.

KULCSSZAVAK: lelkipásztorkodás, lelkigondozás, pasztorálpszichológia, pszichoterápia

A *Magunkról magunknak* bölcs és lélekmelegítő könyv. Mint Gyökössy többször is hangsúlyozza benne, több évtizedes lelkipásztori, lelkigondozói tapasztalatait akarta vele megosztani jól megalapozott szakmai háttérrel, a vonatkozó irodalom alapos ismeretében. Felkészültsége, alapossága imponáló, mégsem ezek miatt maradt mindmáig olvasható, adni tud ez a könyv. Hanem abból a lelkületből következően, amely miatt őt olvasók százazrei most is „Bandi bácsiként” emlegetik. Olyan egyéniség volt ugyanis, akiről önkéntelenül is a Szeretethimnusz jut eszünkbe. Az egész, de az a kitétele különösen is, hogy „a tudomány elenyészik”. Mert míg a pszichológia annak idején friss kutatási eredményei mára már avíttnak hatnak, a személyiség hitelesítő ereje mindmáig átsugárzik a könyv lapjain.

Gyökössy Endre ikon volt. Megkérdőjelezhetetlen tekintélyű, kivételes népszerűségű személyiség. Bizonyára lelkési és lelkigondozói minőségében, továbbá, és ez is nagyon fontos, egy bizonyos szemlélet terjesztőjeként, amely akkoriban, amikor elkezdte, még egyáltalán nem számított Magyarországon bevettnek, elfogadottnak, sőt ismertnek sem. Talán nem túlzás azt mondani, hogy még ma sem számít annak, bár kétségtelen, hogy napjainkban már óriási a választék a „népboldogító módszerekből”, amelyek köre a pszichodrámatól a hangmasszázsra és a motivációs tréningeken át a kineziológiáig ter-

jed. Tudom, ezek kissé cinikus példák így együtt, és csak azt akarom velük érzékeltetni, hogy ahhoz a korhoz képest, amelyben Gyökössy működött, micsoda örületes káoszban kell manapság tájékozódnia annak, aki mentálhigiénés lehetőségeket keres. Mindkét állapotnak, tehát a korábbi ínségnek, műveletlenségnek és otrombaságnak éppúgy, mint a mai, nehezen értelmezhető tobzódásnak, értékes és bővli megkülönböztethetlenségének megvannak a maga hátrányai. Az idén huszonöt éve elhunyt Gyökössy ebből a szempontból hídembernek tűnik. De amikor így jellemzem, semmiképpen nem akarom „korjelenséggként”, valamiféle automatizmusként értelmezni a működését, sok évtizedes munkásságát, amelynek ő csupán mintegy a „beteljesítője”, „végrehajtója” lett volna. Nagyon fontos látni, hogy mekkora innováció, az ő részéről pedig mekkora merészség volt, hogy a mentálhigiénés szemléletet meghonosította a lelkipásztorkodásban, hogy a két terület kapcsolatát tisztázni akarta. Egyáltalán nem magától értetődő ugyanis, hogy egy lelkész pszichológiai műveltséggel is rendelkezik, és hogy tudja, miként éljen vele, de évtizedekig az sem volt elfogadott, hogy egyáltalán ilyennel próbálkozzon. A másik oldal, tehát a pszichológusok és a pszichiáterek világa pedig egyáltalán nem érintkezett a vallásosság felségterületével, és legjobb esetben is az „élni és élni hagyni” alapjára helyezkedett. Jóbarátomat a kilencvenes években a pszichiáter, akihez fordult, a kezelések során állandóan megszegyenítette amiatt, hogy vallásos, olyan babonának minősítve a hitét, amelyet jó lenne mielőbb maga mögött hagynia. Sőt kimondatlanul abba az irányba orientálta ezzel, hogy ha meg akar gyógyulni, az „isteni mankót” el kell hajtania. A történetet hitetlenkedve hallgattam, mivel olyan durva határátlépésnek tűnt, amelyet egy magára adó pszichiáter nem követhet el. De az a helyzet, hogy a lelki ínségben levők mindenhol, mindenféle rendű-rangú segítő részéről mindmáig tapasztalhatnak ilyesmit. Ennek persze egészen más okai voltak harminc-ötven éve, mint jelenleg, de ez nem változtat azon, hogy akinek baja van, nagyon gyakran újabbat kap hozzá, ha nem hallgat, hanem bátran beszélni mer róla, mint ez bármilyen fizikai panasz esetén természetesnek számít. A pszichés és lelki problémákkal továbbra is más a helyzet. Ma az a baj, hogy rettentően nehéz elválasztani az ocsút a búzától, kikerülni a „terápia- és tréningipar” vámszedőit, míg korábban minden pszichés zavar megbélyegzése és a területre vonatkozó ismeretek általános hiánya volt jellemző. Ennek ismeretében egészen bámulatos, hogy a *Magunkról magunknak*, amit most újraolvastam, először 1976-ban jelent meg!

Az, amit Gyökössy ezzel a könyvvel a maga idejében tett, forradalmi volt. Hogy ennek egész pontosan mi az oka, azt nem lehet néhány mondatban összefoglalni, írásom ennek megválaszolására vállalkozik. De valamit már itt előrebocsátok: nem véletlen, és a könyv szemléletét, sok-sok megfigyelését, megjegyzését, intelmét is jobban érthetővé teszi, ha emlékezetünkbe idézzük, hogy Gyökössy Endre egy egész ország számára volt képes „Bandi bácsivá” válni, méghozzá a felekezeti határokat is semmissé téve. Ez roppant beszédes tény. Gyakran tapasztalom, hogy mindmáig így, e kedves, családi nevén emlegetik, méghozzá olyan emberek, akik soha nem ismerhették személyesen.

És ez máris jobban megérteti, hogy miért ment neki az, ami másnak nem, miért sikerült Nyugat-Európában elsajátított ismereteit és megtalált igazságait nálunk is elfogadtatnia. Azért, mert olyan kedvességgel, őszinte odaadással, odaadottsággal és minden elméletet gyakorlatra váltva tette, hogy szóba sem kerülhetett az ellenkezés. A nagymamánk rétesét sem utasítjuk vissza, mert az ízében teljes zamatával benne érezzük a szeretetét. Gyökössy Bandi bácsi *akart lenni*; ambicionálta ezt, mert ez a működésmód esett neki jól.

Másrészt bizonyára ily módon sokkal jobban tudta kezelni az esetleges, akár egyházi, akár szakmai oldaláról érkező kritikákat, áskálódást, ellenállást. Nyilván segített az is, hogy lelkészként működött, mert így a mindennapok gyakorlatában finomíthatta, válthatta életté a módszerét. De nem ez volt a döntő. Hiszen tudjuk, hogy sokszor a lelkészek is hajlamosak kategorikus, kinyilatkoztatásszerű stílusban érintkezni a hívekkel. Gyökössy olyan elegyet alkotott lelkészi és lelkigondozói minőségéből, amely annak idején egyenesen a csoda kategóriájába esett. Ő volt az első fecske, akinek sikerült nyarat csinálnia. Ehhez egész biztosan óriási ügyszeretetre, kivételes énerőre, remek küzdőképességre volt szükség. Az a szelíd harmónia ugyanis, amely a könyvből árad, már a megküzdött harcok utáni állapotot tükrözi.

Gyökössy olyan elegyet alkotott lelkészi és lelkigondozói minőségéből, amely annak idején egyenesen a csoda kategóriájába esett. Ő volt az első fecske, akinek sikerült nyarat csinálnia.

*

Nem tudom, hogy magának Gyökössynek mennyire kellett megszenvednie az eredményeiért, vagy hogy mennyire érezte a küzdelmeit szenvedésnek. Az viszont tudható, hogy nagyon nehéz történelmi időkben vált lelkésszé, valláspszichológussá és pszichopedagógussá, s hogy szülei és svájci felesége miatt meghurcolták az ötvenes években. Beszédes vele kapcsolatban az az adat is, hogy a Reformáció című lapnak, amelynek főszerkesztője volt, egyetlen száma jelent meg: 1956. november 4-én. Ez jelzi, hogy egyáltalán nem volt apolitikus, a valóság fölött lebegő, minden rendszerrel jóban levő, a vallási színtérre mint menedékhelyre visszahúzódó típus. Nagyon is benne állt korának valóságában, és sokféle korláttal, ellenerővel kellett számolnia. Noha a nyugati szakirodalomhoz egyházi csatornákon bizonyára hozzájutott, alig érthető az a tisztánlátás, tájékozottság, árnyaltság, letisztultság, amely a *Magunkról magunknak* című kötetet jellemzi. Ezekért egész biztosan sokat kellett tennie.

Az eddigiek ismeretében talán nem megyek túl messzire, ha rejtett önvallomást hallok ki a könyvben olvasható, Pál apostolnak a filippiekhez és korintusiakhoz írt leveléből vett idézetkompilációból: „(M)egtanultam, hogy a körülményeim között elégedett legyek. Tudok szerényen is élni, tudok bővelkedni is, egészen be vagyok avatva mindenbe. [...] Mindenre van erőm abban, aki megerősít engem. [...] Úgy ajánljuk magunkat mindenben, mint Isten szolgálói: sok tűrésben, nyomorúságban, szükségben, szorongatásban [...], fáradozásban, virrasztásban, éhezésben, tisztaságban, ismeretben,

türelemben, jóságban, képmutatás nélküli szeretetben, az igazság igéjével, Isten erejével, az igazság jobb és bal felől való fegyvereivel; dicsőségben és gyalázatban [...], mint ismeretlenek és jól ismertek, mint halálra váltak és íme élők, mint megfenyítettek és meg nem ölték, mint szomorkodók, de mindig örvendezők, mint szegények, de sokakat gazdagítók: mint akiknek nincs semmijük, és akiké mégis minden” (Gyökössy, é. n.: 67). Ugyanitt ír arról, hogy egy toscanai közmondás szerint a vihar mutatja meg a jó hajóst, meg arról, hogy a Krisztustól kapott béke „mégis-békesség”. Talán éppen ez, a könyvben gyakran emlegetett *mégis* az, amely hozzásegíthet bennünket, hogy a Gyökössy-jelenséget jobban megértsük. A „mégis-hozzáállásnak” számára különös jelentősége volt. Ezt tükrözi a könyv szerkezete is, amely minden lelki problémát a kor tudományos szintjének megfelelő eszközökkel, kísérletek alapján elemez, majd biblikus erőterbe vonja az addig írtakat. Gyökössytől nagyon távol áll a kegyes hangvétel, és a lehető legnagyobb realizmussal tekint az élet buktatóira. De minden nyomorúság, fájdalom, megakadás, sőt bukás után is odaírja azt a bizonyos „mégist”. És ez nagyon megnyugtató, a megoldás lehetőségét, reményét soha el nem eresztő szemlélet. Az a benyomásom, hogy ami az egykori, általa ismertetett szakirodalmat illeti, az mára jobbára elavultnak számít. Továbbá több olyan kísérletet is leír, amelyek ismertetett eredménye feltehetőleg már akkor sem volt hiteles. A példákat oldalakon át lehetne sorolni, a szigorú tudományosság próbáját hivatkozásainak jelentős része nem állná ki. Gyökössy ereje azonban nem ebben-ezekben van. Hanem abban az eltökéltségben, amellyel ma is mindannyiunknak példát mutat: hogy a szenvedő ember mellé oda kell állni, türelmesen meg kell hallgatni, el kell fogadni. Abban a felismerésben, hogy a világ éhezi ezt a nyitottságot, készséges kedvességet. A magyar társadalom általános mentális állapota – bár talán sokan tudatosabbá váltunk e téren – ma is elég kétségbeejtő. És ennek részben éppen az az oka, hogy a Gyökössyre jellemző felfogás nem vált általánossá. Mint már írtam: sokan (sok pénzért) szívesen segítenek, a reklámjaikat még kikerülni sem nagyon lehet, de szinte mindig hiányzik az ajánlatukból az a plusz, ami nála megvolt. Az a realista optimizmus, amely minden hozzá fordulót azonnal megnyugtató, hogy jó kezekben van: gyógyulása már meg is kezdődött.

*

Halványan emlékszem Gyökössynek egy rádiószereplésére, amelyben betelefonálónak adott tanácsot. A könyvben visszaköszön, amit akkor egyiküknek mondott, és ami cseppben a tengerként érzékelteti, miről írtam az előbbiekben. Idős asszony panaszkodott a magányára; arra, hogy nincs senkije, otthon szomorkodik, nem tud kihez szólni. „Nagyon egyedül vagyok, és nehezen viselem ezt az állapotot”, állapította meg keserűen. Gyökössy így válaszolt: „De hiszen soha senki nincsen egyedül! És tudja, miért nem? Mert mindig szabadságában áll, hogy nyisson, és mert háromfelé is nyithat: befelé, kifelé és fölfelé. Magába, lelkének gazdagságába tekinthet, és kapcsolatokat is kereshet, az embertársaival is, az Istennel is” (vö. Gyökössy, é. n.: 243). Nem tudom, hogy az asszonynak ez abban a helyzetben mekkora segítséget jelentett, de azt jól mutatja, milyen vigaszt

akart és tudott adni Gyökössy az őt megkeresőknek. Perspektívát kínált számukra, és tudatosította bennük, hogy nem tehetetlenek a sorsukat illetően. Hogy mindig módjukban áll tenni magukért, hogy a helyzetük soha nem végképp reménytelen.

*

Gyökössy a *Magunkról magunknak* lapjain mindvégig személyes, beavat törekvéseibe, kétségeibe, beszámol hibáiról, és sok helyütt már-már gyermeki örömmel újságolja el, hogy a módszer, amelyet választott, eredményre vezetett, az addig zavarokkal küszködő „partnernek” (az is jellemző, hogy így nevezi az általa gondozottakat) rendbe jött az élete. Ez az eredmény (és ez nem tetszett) sok esetben úgy áll elő, hogy mélyre ás, és mondjuk kimutat valamilyen káros szülői hatást, amely az őt megkeresőt mindaddig determinálta. Ám az, hogy sikerült felszínre hozni, ami addig a mélyben lappangott, csiribú-csiribá megszüntette a korábbi panaszokat. Ez számomra nem mindig hiteles. Riasztónak érzem, amikor valakit egy az egyben le akarunk vezetni a szüleiből, és elképzelhetőnek tartjuk, hogy az élete úgy, ahogy van, a tőlük kapott hatások foglya maradhatott volna, ha a lelkipásztor nem avatkozik be. Másrészt abban sem feltétlenül hiszek, hogy ha megtudja, mi okozta, az automatikusan el is mulasztja a baját. De tudom, hogy Gyökössy ezzel a pszichoanalitikus hagyományhoz kapcsolódott, és Jung nagy hívéként érthető a szemlélete (a neves svájci pszichiátert idézi a könyvben a legtöbbször).

Amikor személyességét hangsúlyozom, arra a részre különösen is gondolok, amelyben a gyermekei (az őt közül három hunyt el az élete során) elvesztésének feldolgozásáról ír – „mellékesen”: annak példaként, hogy miként helyes a gyászolókhöz viszonyulnunk. Annak kapcsán, hogy a szerettüket elvesztők gyakran hibáztatják magukat, és gondolják úgy: ha valamit másképpen csináltak volna, megakadályozhatták volna a halálesetet, így ír: „Magam is átéltem ezt. El is panasztam valakinek, aki csendesen figyelmeztetett: Egyszer arról prédikált, hogy »...bár a szívünk elítél, az Isten mégis nagyobb a mi szívünknel, és mindent tud« (1Jn 3,20) – Higgye már el, amit hisz, hogy az Isten a maga szívénel is nagyobb, és valóban tudja, amit maga nem tud: semmi sem történhet az Isten háta mögött. Nem így mondta? – De így mondtam – feleltem, nem kis szégyenkezéssel, ám hálásan, hogy adott pillanatban visszakanyarodott hozzám a saját igehirdetésem” (Gyökössy, é. n.: 233). Megrendítő ez a tanúságtétel, és az alázat, amellyel az őt nagyobb hitre intő gyülekezeti tag szavait fogadja. És megható a kitárulkozás, amellyel olvasóihoz fordul. Ez az a személyesség, amely miatt végső soron hitelességen verhetetlennek tartom Gyökössyt, Bandi bácsit.

Találtam a könyvben egy olyan mondatot, amely az előbbiekkal összhangban akár az egész *Magunkról magunknak* mottója lehetne, noha ő csak a gyászról szóló fejezetet zárja le vele. Így szól: „Befejezésül csak annyit: mindez inkább vallomás, mint tanítás” (Gyökössy, é. n.: 237). Gyökössy szívből és a szívünkhöz szól. Arra bátorít bennünket, hogy magunk is hasonló gyengédséggel viszonyuljunk másokhoz, és ne zárjuk őket a rideg tények börtönébe.

*

Kiknek szól a *Magunkról magunknak?* A címéből ítélve nagyon demokratikusan mindenkinek. Vagyis nem egy bizonyos kasztnak, amely hivatásszerűen mások lelki problémáival foglalkozik. Ám az egész könyvnek és különösen a második, gyakorlati részének van egy bizonyos célzott szűkebb közönsége is: olyan embereket, ki nem mondva lelkészeket és más segítőköt szólít meg, akiknek helyzetükből adódóan gyakran kell életvezetési nehézségeikről beszámoló embereket meghallgatniuk. Ám itt szembesülünk egy olyan körülménnyel, amely zavart okoz, és amelyre – noha már Gyököcssy is számot vetett vele – még ma sincs mindig biztos válaszunk. Erre az utóbbi években többször is ráirányították a figyelmemet. Először, egy interjú során Németh Dávid, a Károli egyetem valláspedagógiai és pasztorálpaszichológiai tanszékének professor emeritusa. Ő volt ugyanis az, aki világossá tette, hogy nem szabad minden további nélkül összemosni a pszichológiát és a pasztorálpaszichológiát. Idekíváinkoznak Németh jól megalapozott érvei: „A keresztyénség mindig is művelt pszichológiát, a *Vallomások* például pszichanalitikus mű: önanalízis Isten színe előtt. Felér a mai pszichológia kézikönyveivel. Az egyház szolgái évszázadokon át pszichológusi funkciót is elláttak, a hit- és lélektan akkor még nem vált szét. A sivatagi atyák lelkivezetése például pszichoterápiával ért fel. Pszichikus és pneumatikus szétválása csak a XIX. században kezdődött el, elsőként az orvostudomány önállósodásával. A pasztorációs munka során felhasználjuk a pszichológia ismeretanyagát, és ezzel újra összekötjük, ami már eredetileg is összetartozott. De nem keverjük a kettőt össze, és nem emeljük fel a pszichikust a pneumatikus szintjére.

A teológiának és a pasztorációnak nagy szüksége van a lélektanra, mert meg akarja érteni, hogy pszichikusan-mentálisan miként működik az ember, de nem ugyanazt teszi, mint mondjuk egy pszichiáter. Nem lelki zavarok kezelése a célja, hanem a pneumatikus-spirituális egészség helyreállítása. De a két terület persze kihat egymásra.

A pasztorálpaszichológia, ezt fontos hangsúlyozni, gyakorlati teológia, vagyis teológiai tudomány, amely a keresztyén hit segítségével életproblémák ügyében próbál segíteni, egyéni és közösségi szinten egyaránt. A hit szemével tekint az egyénre, és kínál megoldásokat. A pszichikus működés zavarai, az ember és ember közötti egyenetlenségek és az egyéni kudarcok nem az Isten-ember kapcsolatban vetődnek fel, hanem lélektani szinten. A megoldások megtalálásában viszont meghatározó szerepe lehet az Isten iránti hitnek. A pasztorálpaszichológia a hit létté váltását segíti, ami gyógyító hatással van a pszichikai állapotra is.

Anton Boisen az 1920-as években kórházi tapasztalatai nyomán rájött, hogy a betegek lelki igényeivel senki nem foglalkozik, és olyan lelkészek képzését tűzte ki célul, akik az ő támogatásukra esküsznek fel. E törekvése gyümölcsöző párbeszédet indított el a pszichológia és a teológia között. Ez a negyvenes évekre oda vezetett, hogy a pasztorálpaszichológia a mélylélektani tájékozódás helyett a másikat elfogadó, beleélő módon megértő rogersi utat választotta, mert rájött, hogy az egyházat már kétezer éve hasonló szemlélet jellemzi. A kapcsolat, az elfogadottság élménye már önmagában is gyógyító, ez a felismerés volt a meghatározó. A pszichológia által kínált eszközök alkalmazása

annyira természetessé, sőt elvárássá vált a lelkigondozásban, hogy némelyek e megfogalmazással éltek: a lelkigondozás nem egyéb, mint pszichoterápia az egyház közegében.

Amerikában már általános, hogy a lelkészeknek pszichoterápiás szakképzettségüknek is lennie kell. És mi is ebbe az irányba tolódunk. De ha valaki pasztorálpszichológiát hallgatott, az elég-e? Egy olyan ember számára, akinek hivatásszerűen mások lelki panaszaival kell foglalkoznia, nyilván szükséges a lélektani iskolázottság, mégsem örülök ennek a tendenciának. A pasztorációnak ugyanis, mint már említettem, más a feladata, mint a pszichoterápiának, és én nem is akarom a pszichológus feladatát átvenni. Hiszen ha hályogkovács módjára szemet műtők orvosi végzettség nélkül, egy páciens talán valóban látni fog, de a többinek átvághatom a recehártyáját, és megvakulnak. Se a pszichológia ne mondja, hogy azt csinálja, amit én, se az egyháziak ne nevezzék magukat pasztorálpszichológusnak. A képzett lelkigondozónak vannak ugyan olyan pszichológiai ismeretei, amelyek a pasztorációs munkájához szükségesek, de ezeket arra használja, hogy a megértésével, hiteles viselkedésével a hit terén segítse a hozzá fordulót. Buda Béla *Pszichoterápia* című könyvének első tanulmányában egészen tág definícióját adja a terápiának. Olyan interakcióként határozza meg, amely a közvetlen emberi kommunikáció eszközeit felsűrítetten, szakmailag felelős módon alkalmazza. A lelkészek, lelkigondozók nem pszichoterapeuták. Mi a kereszténység perspektívájának felmutatásával akarjuk erőforráshoz juttatni a nehézségekkel küzdőket. És ez olyasmi, amit csak mi tudunk megtenni” (Kiss, 2019: 393–394).

A másik felismerésem is egy interjúhoz kapcsolódik, és ugyanabba az irányba mutat, mint Németh Dávid előbb idézett gondolatai. Három kórházi lelkigondozóval beszélgettem, akik betegeket gyámolító szolgálatokat vezetnek, és nemcsak képzett embereket, hanem beteglátozókat is foglalkoztatnak. Ők maguk lelkészek, és rendelkeznek pszichológiai ismeretekkel, de mindhárman úgy látják, hogy a szenvedő, műtét előtt álló, esetleg haldokló betegek számára bárki nyújthat lelki segítséget, sőt ez adott esetben kötelessége is. Nem olyasmiről van szó, amihez valamilyen végzettség kellene, és nem is lenne szabad, hogy egy bizonyos hivatásrend kisajátítsa magának a lelkigondozást. Az igaz, hogy ha valaki nincs ellátva a feladat végzéséhez szükséges alapismeretekkel, sokat árthat, de az irgalmas szamaritánusra jellemző tetteket, a bajba került ember gyámolítását, sebeinek ellátását és a vigasztalást mégsem lenne szabad egy bizonyos foglalkozáshoz kötni. Már csak azért sem, mert rengeteg ember érzi-érezni magát felmentve, ha az irgalmasság testi-lelki cselekedeteit csak egy bizonyos szakma művelői végeznék. Gyökössy Endre mindezt már 1976-ban is tudta.

Kérdezzük meg most ismét: kinek szól a *Magunkról magunknak*? Biztosan nemcsak lelkészeknek, hanem mindazoknak, akik az örömhírral akarnak másokhoz fordulni, és

A teológiának és a pasztorációnak nagy szüksége van a lélektanra, mert meg akarja érteni, hogy pszichikusan-mentálisan miként működik az ember.

ezzel megsegíteni őket. Mindazoknak, akik lelki ínséget látnak maguk körül, és indítva érzik magukat arra, hogy tegyenek ellene. Ott, ahol vannak. A lelkigondozók egyike hangsúlyozta: ő azt a nővért is kollégájának tekinti, aki az ágytálazáskor néhány kedves, biztató szót szól a szenvedőhöz, noha talán észre sem veszi, hogy ő most „lelkigondozott”, mert természetesnek, magától értetődő gesztusnak tartja, hogy „túlmegy” a munkaköri feladatain.

Gyökössy Endre így ír a lelkészekre vonatkozóan: „Mindig voltak (vannak és lesznek) lelkészek, akik [...] [m]ég vannak győződve arról, hogy a jó lelkigondozó-teológusnak mindent át kell vennie a pszichológiától, ami csak átvehető, még annak verbális technikáját is, és meg kell ismernie a hozzá fordulót, legalább úgy, ahogy a pszichológus ismeri vagy ismerheti az embert. Teszik ezt már csak azért is, hogy valamelyest visszahódítsák a már-már valláspótlékká váló pszichológiától az emberek legalább egy részét. Azonban az ilyen lelkészek [...] a pszichologizmus csapdájába eshetnek [...]”.

Nagy kísértése a pszichológiával foglalkozó lelkigondozó lelkésznek, hogy mindenhatónak tartja a lélektant, annak egyik vagy másik módszerét, iskoláját. Így a pszichológusok konkurensévé válhat, és könnyen elfelejtkezik arról, amire hivatott: az evangélium hirdetéséről. Így beszélgetései lassan-lassan semmiben sem különböznek a pszichológusétól, és lelkigondozása valamiféle egyházi kontextusban végzett pszichoterápia, nem pedig a katarziséig, sőt a metanoiáig elvivő, tehát a bűnben, bajban botladozó ember mellett haladó, bátorítva Jézushoz támogató lelkigondozó munkája” (Gyökössy é. n.: 246).

Ugye milyen világosan látott ebben a kérdésben is? Szemlélete egybevág a Németh Dávid és a lelkigondozók által ma képviseltekkel, vagyis nyugodtan tekinthetünk rá olyan „ősatyaként”, aki jóval előbbre látott koránál, és a helyes egyházi lelkigondozás szemléletének magyar megalapozója volt.

Felhasznált irodalom

GYÖKÖSSY ENDRE (é. n.): *Magunkról magunknak*, 10. kiadás, Budapest, Szent Gellért Egyházi Kiadó.

KISS PÉTER (2019): „Én ölek, ő ölel” – Németh Dávid pasztorálpszichológia-professzor az oázis egyházzról, *Embertárs*, 17. évfolyam, 2019/4., 391–398.

Endre Gyökössy, the man of “in spite of all” mentality

ABSTRACT

The article presents the book “About Ourselves to Ourselves” by Endre Gyökössy, a pastor and psychologist. The book was first published in 1976, and it was of pioneering importance in its own time. Drawing on Gyökössy, the article stresses the importance of the unity of pastoral work and pastoral care, the difference between psychotherapy and church pastoral care, and considers the application of psychological knowledge in the church and in the context of neighbourly relations.

KEYWORDS: pastoral work, pastoral care, pastoral psychology, psychotherapy history

KISS PÉTER | Újságíró, szociális munkás, a Kultúra.hu és a Menhely Alapítvány munkatársa.